

Nr 661

Av herr **Akesson** och herr **Jacobsson**, Gösta, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till nya författningsbestämmelser rörande tillverkning av och handel med fodermedel m. m.*

(Lika lydande med motion nr 790 i Andra kammaren)

Frågan om kontrollen av tillverkningen och handeln med fodermedel har i åtskilliga år varit föremål för utredning. Det som mött svårigheter har därvid varit att på en gång tillgodose å ena sidan de statliga kontrollsynpunkterna och å andra sidan rättssäkerhetssynpunkten tillika med kravet, att handeln icke skall betungas med en alltför ingripande kontroll, ägnad att hindra företagsamhetens ändamålsenliga bedrivande eller utgöra en hämsko på utvecklingen på utfodringsområdet.

Det är att märka, att verksamheten på området genomgående bedrivs av ansvarsmedvetna företag och att några missförhållanden icke konstaterats. Företagen har också varit angelägna om att man lagstiftningsvägen ser till att sådana förhållanden upprätthålles, som är ägnade skapa förtroende till branschen bland kundkretsen inom jordbruket.

Olika meningar kan förvisso råda om den lämpligaste lagstiftningstypen för ett område som det förevarande. Mycket tyder på att en ur statlig synpunkt godtagbar lagstiftning skulle ha kunnat åstadkommas i enlighet med de principer, vilka kom till uttryck i 1938 års fodermedelslag, vilken aldrig trädde i kraft. Man har emellertid följt en annan linje. Medan nämnda lag byggde på civilrättsliga principer, har i den i propositionen föreslagna lagstiftningen tyngdpunkten lagts på en utvidgad statlig kontroll i förening med straffsanktioner. Även om den föreslagna lagstiftningen kan ingiva betänkligheter ur vissa synpunkter, har emellertid den valda lagstiftningstypen i sina huvuddrag vunnit anslutning av fodermedelshandelns representanter som en godtagbar kompromiss mellan olika synpunkter. I sin i propositionen givna slutliga utformning har lagstiftningen också blivit sådan, att rättssäkerhetssynpunkten blivit väsentligt bättre tillgodosedd än vad fallet varit i tidigare förslag. Departementschefen har nedlagt ett erkännansvärt arbete i detta hänseende. Det torde kunna förutsättas, att även tillämpningsföreskrifterna kommer att utfärdas i enlighet med de av departementschefen uppdragna riktlinjerna.

Behandlingen av vissa detaljfrågor lämnar dock rum för erinringar. Först

och främst måste vi vända oss emot den i 15 § i förordningen upptagna bestämmelsen om det straffrättsliga husbondeansvaret. Denna går ut på att husbonde ansvarar för sådan i 13 § mom. 1 omförmäld förseelse, som förövas av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna gör sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap eller vilja. Bestämmelsen innefattar en s. k. omvänd bevisbörda, d. v. s. det åligger företagaren respektive verkställande direktören i en i aktiebolags- eller föreningsform bedriven rörelse att till sitt friande visa, att förseelsen skett utan hans vetskap eller vilja, något som i praktiken ofta kan stöta på oöverkomliga svårigheter.

Ifrågavarande bestämmelse är icke blott en ur processuell synpunkt onödig tillspetsning av företagarens allmänna straffrättsliga ansvar utan även ett i hög grad otidsenligt relict i svensk lagstiftning. Husbondeställningen såsom sådan försvann ur svensk lagstiftning i övrigt, när tjänstehjonsstadgan på sin tid upphävdes. Bestämmelsen saknar betydelse ur den allmänna laglydnadens synpunkt och är principiellt förkastlig bl. a. däri-genom att den kan medföra, att en person ådömes straff för en förseelse, som han icke haft möjlighet förhindra. Icke minst ingiver den omvända bevisbördan betänkligheter. Bestämmelsen vilar därtill på fiktionen, att den högste företagschefen kan fortlöpande övervaka varje anställd person, något som med tanke på storleken av de företag, i vilka verksamheten numera merendels bedrivs, ofta är en ren orimlighet. Dagens arbetsmarknadssituation är ägnad att ytterligare understryka detta, alldenstund arbetsgivaren ofta kan ha svårigheter att vinna gehör för order, som går ut på ordning i arbetet och iakttagandet av utfärdade föreskrifter. Meddelade tillrättavisningar kan leda till att den anställde säger upp sig och lämnar arbetet, varförutom det ofta kan möta svårigheter att anskaffa annan arbetskraft. — Att motivera bestämmelsen med att sådana överträdelse som avses kan medföra ekonomisk vinning för företagaren torde icke utan vidare låta sig göra. När det är fråga om juridiska personer, träffar dessutom straffet den verkställande direktören, vilken merendels över huvud taget icke har någon ekonomisk vinning av överträdelsen.

Det är visserligen riktigt, att lagregler av liknande schablonmässig innebörd via kristidsförfattningar, i vilka de möjligen behövdes, insmugit sig i ett antal andra specialförfattningar rörande olika områden av näringslivet. När detta skett, torde det emellertid ha skett utan noggrannare överväganden. Det är att märka, att motsvarande regler saknas i en sådan lagstiftning som livsmedelslagen. Varför handeln med fodermedel för djur skall vara underkastad strängare ansvarsregler i denna del än dem som gäller för handel med livsmedel för människor torde vara svårt att nöjaktigt förklara. Någon skillnad mellan de båda branscherna i fråga om företagarens möjligheter att i detalj övervaka rörelsen torde i varje fall icke föreligga. Om nå-

gon skillnad skulle föreligga, torde den åtminstone icke kunna tagas till intäkt för att ställa större krav på fodermedelshandeln. Det är att märka, att foderblandningar är föremål för masstillverkning, därvid 100-tals ton framställs på en gång; att det under sådana förhållanden icke alltid är lätt att garantera en hundra procentigt enhetlig vara i varje säck ligger i öppen dag.

En annan bestämmelse, mot vilken kan riktas kritik, är den i 13 § mom. 2 upptagna förverkandeklausulen. Bestämmelsen kan under omständigheter leda till orimligt hårda ekonomiska konsekvenser för den enskilde. Angående densamma kan hänvisas till de erinringar, som framförts vid remissbehandlingen.

Önskvärt torde slutligen vara att den praktiskt betydelsefulla undantagsbestämmelsen i 1 § för den s. k. beställningstillverkningen omformuleras på så sätt att ordet »råvaror» utbytes mot ordet »spannmål». Att beställningstillverkning tillåtes ligger i lantbrukarnas intresse, och det gäller endast att finna en tillfredsställande form härför. Den föreslagna bestämmelsen är uppenbarligen ägnad att försvåra den administrativa statliga kontrollen, varjämte den kan medföra olägenheter företagen emellan. Därtill kommer att den skulle skapa hinder för den föreskrivna handeln åvilande obligatoriska inblandningen av rapsmjöl. Om beställningstillverkning tillåtes för alla råvaror, som beställaren tillhandahåller, torde detta nämligen kunna medföra mindre lämpliga praktiska konsekvenser, i det att beställaren måste för blandningen anlita *en* handlare, medan han köper råvarorna hos konkurrenten. Detta medför å andra sidan stort besvär för beställaren. Det ligger då i sakens natur, att varje företag i branschen, som utför foderblandningar, kommer att utsättas för ett starkt tryck från sina kunders sida för att dessa skall få inköpa de erforderliga råvarorna på platsen. Syftet med bestämmelsen torde endast vara att tillåta sådan beställningstillverkning, som beställaren-lantbrukaren önskar få utförd med å den egna gården skördad råvara, d. v. s. spannmål. Bestämmelsen torde lämpligen böra utformas i enlighet härmed.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte antaga den i proposition nr 140 föreslagna förordningen om tillverkning av och handel med fodermedel med uteslutande av 13 § 2 mom. och 15 § och med viss ändring av bestämmelsen i 1 § om undantag för beställningstillverkningen.

Stockholm den 25 april 1961

Sten Akesson

Gösta Jacobsson